

СИНЕСТЕЗИЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ТА ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ: ПОНЯТІЙНИЙ ТА ЦІННІСНИЙ АСПЕКТИ

У статті розглянуто неоднозначність трактування суті та специфіки явища синестезії як об'єкта вивчення різних наук, передусім, психології, психофізіології, лінгвістики, естетики, мистецтвознавства та літературознавства. Аналіз, проведений на основі простої вибірки із різногалузевих словників та довідниково-енциклопедичних джерел, вказує на розуміння науковцями синестезії як у широкому, так і вузькому розумінні. Підкреслено значущість зв'язків синестезії із метафоризацією людської думки, а також спроможність людини у творчому акті до синтезу мистецтв, що вказує, у свою чергу, на практичну важливість дослідження даного феномена.

Ключові слова: синестезія, філософський дискурс, метафоризація людської думки.

Постановка проблеми. В останні роки спеціалістами різних галузей знання звертається увага на те, що людина та її розвиток в умовах сучасних цивілізаційних зрушень потребують більш прискіпливого наукового аналізу. Стрімкий розвиток комп'ютерних новацій та новітніх технологій, зокрема у форматі 3D принтер-технологій, зростання впливу і значущості соціальних комунікацій вимагають розвитку людського капіталу, розкриття потенціалу кожної особистості. На сьогодні фахівцями різних галузей знання (насамперед, педагогами, психологами) стверджується про зростання кількості амбідекстр та шульг, дітей "нової свідомості", в яких фіксуються атипові риси характеру, світосприйняття, стилю мислення й поведінки і т. п. Зростання подібних людей навіть призвело до того, що зараз святкується День шульги (13 серпня) і День "дітей нової свідомості" (29 січня) у більш, ніж 100 країнах світу. Однак варто наголосити, що серед сучасників маємо й інших нетипових представників Homo sapiens: маємо на увазі тих, кого названо синестетами. Такі люди мають дещо іншу стратегію мислення й відчуттєве ставлення до дійсності, ціннісні та екзистенційні структури буття, ніж пересічна людина. Але в умовах посилення тиску на образний субстрат людської думки через новітні інформаційні технології та стрімке зростання їх значущості для життя як окремої людини, так і соціуму загалом, кількість таких атипових сучасників зростає і буде зростати. Тому аналіз феномена синестезії у ціннісному, а також понятійному зрізі видається не тільки актуальним, але й практично важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Синестезія виступає об'єктом вивчення низки наук, передусім психології, психофізіології, лінгвістики, мистецтвознавства та літературознавства. Так, увагу на неординарність сенсорного досвіду носіїв синестезії через специфіку модальних зв'язків та шляхів їх встановлення звернуто у психологічних розвідках цього явища. А у лінгвістиці, літературознавстві, мистецтвознавстві маємо спроби вивчення синестезії через оперття на поняття "синкретизм" та "синтез". Зокрема досліджувалася творча спадщина і роль синестезії для авторської манери таких художників, як В. Кандинський, М. Чюрльоніс у працях Б. Галеєва, І. Ванечкіної, Л. Маловицької, О. Тихої та ін. Звернуто увагу на особливості творчості і значення для неї авторського начала через нетиповість сприйняття дійсності у А. Чехова, П. Чайковського, О. Скрябіна. Зокрема, у дисертаційному дослідженні С. Секачева вказує, що А. Чехов може розглядатися носієм поетичної синестезії. Як наслідок подібного незвичного нахилу маємо, що він не тільки професійно грав на декількох музичних інструментах й став визнаним та широко відомим російським письменником Срібного віку, але у його літературній манері фіксується особливий "музичний присмак" при описі персонажа, сцени і т. п.

Проте варто вказати, що поза увагою дослідників, фактично, залишається неоднозначність трактування суті і специфіки явища синестезії, що призводить до досить відмінних тлумачень цього поняття у спектрі понятійних визначень у різних наукових галузях. Також не привертається увага до ціннісного аспекту повсякденного існування синестета (носія синестезії), адже увага наразі прикута до продуктивної основи його діяльності – найчастіше ним виступає твір мистецтва.

Мета дослідження. Відтак, ставимо за мету цієї розвідки дослідити синестезію у ціннісному зрізі існування, на основі розгляду його аксіологічних та понятійних виявів. Насамперед, звернемося до аналізу змістового навантаження поняття синестезії з метою фіксації його смислових одиниць у спектрі його понятійних визначень. Аналіз буде здійснюватись на основі простої вибірки: до розгляду залучено 17 галузевих словників: психології, літературознавства, культурології, естетики, лінгвістики, а також довідниково-енциклопедичні джерела. І аналіз даного явища здійснимо у міждисциплінарній площині: на основі залучення джерел із мистецтвознавства, естетики, культурології, лінгвістики, психології та на основі застосування методології історизму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Синестезія, передусім у психології та психофізіології, розглядається станом, при якому чуттєвий досвід людини, точніше її сенсорний досвід, пов'язаний із

однією модальністю чуттєвих сприймань дійсності, який виникає під дією стимулу іншої модальності [1]. Стверджується А. Ребером, крім того, що у певному відношенні такі "крос-модальні відчуття" є нормальними. Дійсно, знаємо, що низькочастотні звуки дають відчуття м'якості чи достатку, але в той же час високочастотні звуки сприймаються як крихіткі і гострі; синій колір сприймається як холодний, тоді як червоний – як теплий. Дослідником також наголошується, що поняття синестезії зазвичай науковцями вживається для фіксації незвичайних випадків, коли виникають регулярні і яскраві відчуття перехресної модальності. Наприклад, коли певні звуки стимулюють появу в окремої людини кольорових відчуттів.

На думку російських дослідників А. Петровського та М. Ярошевського, синестезію варто трактувати як явище, що має місце, коли певний подразник, діючи на відповідний орган чуття людини, поза її волею і контролем викликає не лише відчуття, специфічне для певного органу відчуттів, але ще й додаткове відчуття чи уявлення, характерне для іншого органу чуття [2]. Тобто, синестезія тут пов'язується із переходом збудження, викликаного відчуттями людини, із однієї модальності в іншу (подібне стверджувалося й А. Ребером, однак має місце акцент на несвідомому характері появи цього явища у людини, а також воно пов'язується не тільки із її відчуттєвими реагуваннями, а й сферою почуттів).

Український психолог В. Шапар дотримується дещо іншої позиції щодо розуміння причин виникнення явища синестезії. Він стверджує, що за своєю природою синестезія повинна являти собою посилену взаємодію аналізаторів [3]. Відтак, ним зосереджена увага на атиповій ситуації у функціонуванні чуттєвої сфери у людини, що зумовлює подібне посилення її елементів.

А на погляд С. Діденка, синестезія може проявлятися як норма (поява відчуття кольору при слуханні музики), так і як патологія (галюцинація чи візуалізація почутого людиною) [4]. (Як бачимо, ним зроблено акцент не тільки на, так би мовити, нормальності синестезії для людини, але і на визнанні її аномальної природи, навіть патології, у окремих випадках).

Крім того, під синестезією розуміється супутнє, вторинне уявлення людини про певний фрагмент дійсності (як факт виникнення конкретної асоціації чи образу) при подразненні якогось її органу чуттів (не тільки відповідного йому конкретного відчуття, але й одночасного іншого, злитого з ним, відчуття, яке відповідає іншому органу чуттів) [5]. Так, під час звучання труби у певній тональності в деякої людини (синестета) одночасно виникає уявлення червоного, чи будь-якого іншого кольору. Або кольорова цятка викличе ще й звукову асоціацію, можлива й поява осмічного реагування. Зокрема вкажемо, що професійні дегустатори вин (сомельє) часто оперують поняттями "синього вина" або жовтого відтінку в "оранжевому кольорі" елітного сорту вина і т. п.

Відтак, у більшості психологічних джерел синестезія як сенсорне явище розглянуто таким, що стосується суто механізмів міжаналізаторних зв'язків та переносів, що викликають відчуття додаткові до основних відчуттів [6-8]. Отже, психологами стверджується, що синестезія за своєю природою є результатом взаємодії різних аналізаторів чуттєвої інформації у людини. На думку вчених, збудження, яке виникло у зоні одного аналізатора, іррадіює у ділянку іншого аналізатора, викликаючи додаткове відчуття.

Відомо, що синестезії можуть виникати між усіма можливими типами відчуттів. Тому С. Гончаренко розглядає їх як "феномен сприйняття", що полягає у виникненні в людини відчуття не лише в тому органі чуття, на який діє подразник, а водночас і в іншому органі чуття [9]. Як вказує О. Степанов, розповсюдженими є не лише слухо-зорові та звукові вияви вражень під час сприймання кольору, а й нюхо-смакові синестезії, під час яких сприймання запаху зумовлює виникнення смакових відчуттів, про що свідчать широкоживані вирази "гіркий запах", "солодкий запах", "несмачний запах" [10]. Ще один російський психолог – З. Новлянська зацікавилась феноменом синестезії під час дослідження особливостей художньо-творчої діяльності людини. Розглядаючи синестезію як явище, походження якого полягає у тому, що дія на будь-який орган чуття викликає реагування не лише в ньому самому, але й добавляє відчуття, характерне для іншого органу чуття, вона підтримала думку більшості своїх колег, що найпоширенішим видом синестезії вважається так званий "кольоровий слух", при якому звук поряд із слуховим відчуттям викликає ще й колірне [11]. Хоча нерідко зустрічаються й інші види: зорово-дотиковий, слухо-дотиковий і звичайно їх дзеркально-відображувальні види (дотиково-зоровий, дотиково-слуховий) та ін. Так, наприклад, у більшості людей жовто-оранжевий колір викликає відчуття тепла, а синій і зелений – відчуття холоду; високі звуки викликають відчуття легкості, а низькі – важкості. Такі стійкі мовні словосполучення, як "холодний відтінок", "тепліший колір", "оксамитовий голос", "солодкий запах", "м'який погляд", "гострі звуки" свідчать про широке поширення цього явища. Як стверджує автор, здатність до синестезії є характерною рисою художнього мислення, яке дозволяє людині створити цілісний образ дійсності лаконічними засобами. Очевидно саме тому твори митців, схильних до синестезії вирізняються, передусім, своєю цілісністю думки та гармонійністю образу. (Але варто наголосити про більшу поширеність, насамперед, поєднання візуальних та аудальних реагувань, як синестезії, у людей. Інші поєднання трапляються у синестетів, все ж таки, досить рідко).

Також З. Новлянська звертається і до більш широкого трактування явища синестезії, яке пояснюється як взаємодія "зображальних" та "виражальних" мистецтв, що в результаті призводить до появи нових синтетичних жанрів та видів – програмної музики, світломузики і т. д. Тобто, нею синестезія пов'язана, крім того, із синтезом мистецтв.

І ще один ракурс проблеми природи та специфіки синестезії помічено білоруським психологом С. Головіним, яким вказується, що подібними модальними переносами чуттєвої інформації можна вважати

метафоричні звороти, що вживаються у повсякденній мові – зокрема, як-то "похмурі звуки" чи "світлий голос" тощо. Подібне він вважає відображенням не лише усвідомлення людиною власного почуттєвого (чи чуттєвого, емоційного) стану, але й викликаного ним внутрішнього реагування на подібне. Також білоруський психолог зазначає ще один момент у можливому вияві природи синестезії, а саме: кольоровий слух у художників або у музикантів як розвинуту колірну асоціацію [12]. (Як приклад вкажемо, що так званий кольоровий слух синестетів був, зокрема, у деяких відомих російських композиторів та музикантів XIX – початку XX століття: яскраві слухо-зорові синестезії мав, наприклад, російський композитор О. Скрябін, який створив музичну поему "Прометей", увівши до нотного стану шосту лінію для кольору. Або вкажемо на творчість видатного литовського художника й композитора М. Чюрльоніса. Варто згадати й творчий доробок сучасного видатного французького музиканта, хореографа, художника М. Бежара. У даному випадку звук поряд із слуховими відчуттями викликає у носія синестезії також й кольорові асоціації, причому одномоментно, що є нетиповим для пересічної людини.

Звернувшись до лінгвістичного трактування природи й специфіки синестезії як особливого явища у людському житті варто звернути увагу, на наш погляд, на походження слова "синестезія". Саме на першу частину цього слова – грецьку приставку "syn-", з якою пов'язано ідею супроводу, коли певне відчуття може супроводжуватись іншим [13]. Друга ж складова частина слова "естезія", в перекладі з грецької мови означає відчуття і використовується для позначення чуттєвості, почуттів і т. п. у людини [14].

Відомо, що в кінці XIX та на початку XX століть використання синестезії як формотворчого засобу набуває все більш широкого поширення у мистецтві, особливо у синтетичних мистецтвах. Не лише з'являються митці, які прагнуть синестезію зробити основою своєї творчості (в основному символісти та авангардисти – Андрій Бєлий, М. Волошин, В. Кандинський, О. Скрябін, М. Чюрльоніс). Але й набирає сили мистецтво кіно та телебачення, використовуються аудіовізуальні технічні засоби як основні для створення відповідних художніх форм, "...повноцінне сприймання яких неможливе без синестезії (прикладом є музичний супровід до фільму)" [11: 612].

Варто наголосити, що найбільш різностороннє та достатньо окреслене розуміння специфіки і значущості явища синестезії у мистецькій практиці дав російський дослідник А. Бєляєв, торкнувшись традицій її аналізу у царині різних наук. Так, в психології, як він вказує, її потрактовано як міжчуттєві зв'язки; лінгвістика ж фіксує ці зв'язки словесно у мовних універсаліях; у поезії тропи і фігури, засновані на міжчуттєвих переносах (прикладом може слугувати поетичний образ К. Бальмонта "флейты звук зорево-голубой, звук литавр торжествующе-алый"); в музикознавстві – зорові образи при сприйманні звуків (такі образи народжуються при сприйманні творів відомих нам митців-синестетів) [15]. У гносеологічному плані, виступаючи міжчуттєвою асоціацією, тобто системною ознакою людської чуттєвості, синестезія фіксує цілісні властивості самої дійсності, на погляд А. Бєляєва. Здатність окремих людей до синестезії відноситься, на його думку, до проявів "сутнісних сил" людини, культивованих у сфері її соціальної практики, передусім у мистецтві. Він також стверджує, що синестезія представляє собою невід'ємний компонент художнього (образного, невербального) мислення, що сприяє засвоєнню у конкретно-чуттєвій формі закодованого в об'єкті сприймання значення. Відомо, що синестезія є важливою при формуванні художнього образу, ще вона бере участь у процесах взаємовпливу і синтезу мистецтв, що є, наразі, найцікавішим моментом при становленні нових видів мистецтва (особливо тих, що використовують аудіовізуальні комунікації).

Здатність до неї (розвиток здібностей синестезії, за А. Бєляєвим, чи синестезійний фонд культури, за Б. Галєєвим) у різні періоди розвитку людської культури, насамперед художньої, відповідає специфіці зв'язків між різними видами мистецтва, які складаються історично на теренах конкретних спільнот, і, відповідно, рівню складності синтезу в так званих слухо-зорових мистецтвах (художня література, театр тощо) являє собою, як вважається, один із показників прогресу в мистецтві.

Універсальність художнього простору-часу, можливість збереження родових функцій мистецтва (насамперед, компенсаторної, гедоністичної) при видовій його диференціації – це все спричинено дією синестезійних явищ як нахилу до синтезу.

Звернувшись до літературознавчих джерел, можна побачити дещо інше, доволі вузьке розуміння природи і ролі синестезії для людини. Так, В. Лєсін та О. Пулинєць розуміють її, як поєднання в одному тропі різних, іноді далеких асоціацій. Дослідники дотримуються думки, що метою творців-синестетів є бажання "...зробити образ туманним і неясним" [16]. Виявом повної синестезії ними визнано, наприклад, творчість Ш. Бодлера. Останній у вірші "Відповідність" намагався довести, що запахи, кольори і звуки відповідають одне одному: "Всі барви й кольори, всі аромати й тони / Зливаються в могуть єдиного ества. / Їх зрівноважують співмірність і права, / Взаємного зв'язку невидимі закони". Крім того, літературознавці стверджують, що письменники-реалісти початку XX століття, які інколи використовували синестезійні прийоми, дбали, щоб не порушити раціональну основу своїх асоціацій, прозорість тропів та їх ідейну чіткість у образно-емоційному контексті твору. Наприклад, у творі М. Коцюбинського "Невідомий" у вогкій тюрмі й "тиша вогка", а у новелі "Він іде" тікаючому від погрому Абрумові здаються червоними не тільки маки, а й звуки дзвонів, "що справляли танець"; "Сонце сміялось і встеляло дорогу дзвонами, як килимами".

Інші літературознавці (Р. Гром'як, Ю. Ковалів, В. Теремко) стверджують, однак, що художній прийом поєднання в одному тропі різних, іноді далеких асоціацій є природним і впливає із особливої властивості

людини переживати водночас враження, одержані від кількох органів чуття, що й зумовлює синтез кількох відчуттів [17]. Так, дуже яскраво синестезія проявилася у ранній ліриці П. Тичини – поета, схильного до "кольорового слуху" та "слухового кольору" (зокрема, він сприймав квінту як жовту густу барву).

У корекційній педагогіці синестезія розуміється ще у одному зрізі тлумачення: як "...неправдиве відчуття дотику, що виникає у хворого у відповідь на подразнення певних частин тіла, де є легке порушення чутливості" [18]. Знаходяться такі зони в симетричних точках на протилежній стороні тіла, від місця, де наносяться подразнення. Відтак, синестезія у даному випадку пов'язується із хворобливими уявленнями, тобто патологією людини. Правда, у такому випадку не є зрозумілим її зв'язок із тактильною галюцинацією: що є першопричиною – синестезія чи ж галюцинація? Складається враження про певне ототожнення цих явищ.

Висновки. На основі проведеного аналізу змістового насичення поняття синестезії можна стверджувати, що єдиного трактування синестезії як явища людської чуттєвості в сучасній науці досі не існує. Неоднозначність його трактування, зафіксована у даній розвідці, засвідчує існування різних традицій у розгляді як природи синестезії, так і розумінні її специфіки й значення для людини та культури.

У різних сферах науки підхід до окреслення змісту даного поняття є не просто диференційовано різним, він засвідчує, в свою чергу, відмінні ціннісні зрізи, у яких досліджується синестезія. Для психології важливо зробити акцент на особливому чуттєвому субстраті, на якому за певних обставин виникає дане явище. Також думки науковців у цій галузі сучасного знання розглядають його як у вияві нормального існування людини, так і в патологічному. Для літературознавства, естетики й мистецтвознавства важливо підкреслити її зв'язок із метафоризацією людської думки, а також спроможністю людини у творчому акті до синтезу мистецтв. Філософами і культурологами (у їх не чисельних спробах) зроблено акцент на синестезії як особливому гносеологічному феномені, для якого має значення особлива чуттєвість людини, а також позитивне значення її для розвитку мистецької практики.

Перспективи подальших досліджень. Для більш повного та цілісного розуміння синестезії актуальним, на наш погляд, є подальше її вивчення, особливу увагу, наразі, варто приділити її зв'язку з дотичними явищами у різних сферах прояву цього феномена.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Синестезия / Ребер Артур ; [пер. с англ.] // Большой толковый психологический словарь. – Т.2 (П-Я). – М. : Вече. АСТ, 2001. – С. 248–249.
2. Синестезия // Психология : [словар] / [под общ. ред. А. В. Петоровского, М. Я. Ярошевского]. – [2-е изд., исп. и доп.]. – М. : Политиздат, 1990. – 363 с.
3. Синестезія // Віктор Шапар / Психологічний тлумачний словник. – Х. : Прапор, 2004. – 467 с.
4. Синестезія // Клінічна психологія : словник-довідник / [авт.-уклад. С. В. Діденко]. – К. : Академвидав, 2012. – 193 с.
5. Синестезия // Философский энциклопедический словарь. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 414 с.
6. Синестезія // Психологічний словник / [за ред. В. І. Войтка]. – К. : Вища школа, 1982. – 170 с.
7. Синестезія // Тлумачний російсько-український словник психологічних термінів : [словник] / [Бродовська Валентина Йосипівна, Грушевський Валерій Олександрович, Патрик Інеса Петрівна]. – К. : ВД "Професіонал", 2007. – 323 с.
8. Синестезія // Психологія : [короткий навчальний словник : терміни і поняття] / Ю. Г. Шадських, В. М. Піча. – Львів : "Магнолія 2006", 2008. – 194 с.
9. Синестезія // Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Лебідь, 1997. – 303 с.
10. Синестезія // Психологічна енциклопедія / [автор-упорядник О. М. Степанов]. – К. : Академвидав, 2006. – С. 321–322.
11. Синестезия // Современный словарь-справочник по искусству / [науч. ред. и сост. А. А. Мелик-Пашаев]. – М. : Олимп : ООО "Издательство АСТ", 2000. – С. 611–612.
12. Синестезия // Словарь психолога-практика / [сост. С.Ю. Головин]. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – Мн. : Харвест, 2001. – 729 с.
13. Словарь лингвистических терминов / Ж. Марузо. – М. : Иностранная литература, 1960. – 265 с.
14. Естезія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vocabulary.ru/dictionary/487/word/yestezija>.
15. Синестезія // Эстетика : [словарь] / [под общ. ред. А. А. Беляева]. – М. : Политиздат, 1989. – С. 314–315.
16. Синестезія // Словник літературознавчих термінів / В. М. Лесин, О. С. Пулинець. – К. : Радянська школа, 1965. – С. 342–343.
17. Синестезія // Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Громяка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка]. – К. : ВЦ "Академія", 2007. – 625 с.
18. Синестезии // Словарь по коррекционной педагогике и специальной психологии (справочные материалы по коррекционной педагогике) / [сост. Н. В. Новоторцева]. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – Ярославль : "Академия развития", "Академия, К°", 1999. – 93 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Sinesteziya [Synaesthesia] / Reber Arthur ; [per. s angl.] // Bol'shoy tolkovyy psikhologicheskiy slovar' [Big Explanatory Psychological Dictionary]. – Tom 2 (Vol 2) (P-YA). – M. : Veche, AST, 2001. – S. 248–249.

2. Sinesteziya [Synaesthesia] // Psikhologiya : [slovar] / [pod obshchey redaktsiyei A. V. Petorovskogo, M. Ya. Yaroshevskogo]. – [2-e izdanie, ispravleno i dopolneno]. – M. : Politizdat, 1990. – 363 s.
3. Sinesteziya [Synaesthesia] / Viktor Shapar // Psikhologichnyy tлумachnyy slovnyk [Psychological Explanatory Dictionary]. – Kh. : Prapor, 2004. – 467 s.
4. Sinesteziya [Synaesthesia] // Klinichna psikhologiya : [slovyk-dovidnyk] / [avtor-ukldach S. V. Didenko]. – K. : Akademvydav, 2012. – 193 s.
5. Sinesteziya [Synaesthesia] // Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar' [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. – M. : INFRA-M, 2007. – 414 s.
6. Sinesteziya [Synaesthesia] // Psikhologichnyi slovnyk / [za red. V. I. Voytka]. – K. : Vyshcha shkola, 1982. – 170 s.
7. Synesteziya [Synaesthesia] // Tlumachnyi rosiysko-ukraynskiy slovnyk psikhologichnykh terminiv [Explanatory Russian-Ukrainian Dictionary of Psychological Terms] : [slovyk] / [Brodovs'ka Valentyna Yosypivna, Grushevskyy Valeriy Oleksandrovych, Patryk Inesa Petrivna]. – K. : VD "Profesional", 2007. – 323 s.
8. Sinesteziya [Synaesthesia] / Yu. G. Shadskykh, V. M. Picha // Psikhologiya : korotkiy navchal'nyi slovnyk : terminy i ponyattya [Psychology : the Short Educational Dictionary : Terms and Notions]. – Lviv : "Magnoliya 2006", 2008. – 194 s.
9. Sinesteziya [Synaesthesia] // Ukrainskiy pedagogichnyy slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary] / Semen Goncharenko. – K. : Lebid, 1997. – 303 s.
10. Sinesteziya [Synaesthesia] // Psikhologichna entsiklopediya [Psychological Encyclopedia] / [avtor.-uporyadnyk O. M. Stepanov]. – K. : Akademvydav, 2006. – S. 321–322.
11. Sinesteziya [Synaesthesia] // Sovremennyy slovar-spravochnik po iskusstvu [Modern Dictionary-Guide on Arts] / [nauch. red. i sost. A. A. Melik-Pashaev]. – M. : Olimp : OOO "Izdatelstvo AST", 2000. – S. 611–612.
12. Sinesteziya [Synaesthesia] // Slovar psikhologa-praktika [Dictionary of the Psychologist-Expert] / [sost. S. Yu. Golovin]. – [2-e izd., pererab. i dop.]. – Mn. : Kharvest, 2001. – 729 s.
13. Slovar lingvisticheskikh terminov / Zh. Maruzo. – M. : Inostrannaya literatura, 1960. – 265 s.
14. Esteziya [Esthesis] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://vocabulary.ru/dictionary/487/word/yesteziya>.
15. Sinesteziya [Synaesthesia] // Estetyka [Aesthetics] : [slovar] / [pod obshch. red. A. A. Beliaeva]. – M. : Politizdat, 1989. – P. 314–315.
16. Sinesteziya [Synaesthesia] // Slovyk literaturoznavchykh terminiv [Dictionary of Literary Terms] / V. M. Lesin, O. S. Pulynets. – K. : Radyanska shkola, 1965. – P. 342–343.
17. Sinesteziya [Synaesthesia] // Literaturoznavchyy slovnyk-dovidnyk [Literary Dictionary-Guide] / [za red. R. T. Gromiaka, Yu. I. Kovaliva, V. I. Teremka]. – K. : VTS "Akademiya", 2007. – 625 s.
18. Sinestezii [Synaesthesiai] // Slovar po korrektsionnoy pedagogike i spetsialnoy psikhologiyi (spravochnyye materialy po korrektsionnoy pedagogike) [Dictionary on the Correctional Pedagogy and Special Psychology (Reference Sources on the Correctional Pedagogy)] / [sost. N. V. Novotortseva]. – [3-e izd. pererab. i dop.]. – Yaroslavl : "Akademiya razvitiya", "Akademiya, K°", 1999. – 93 s.

Матеріал надійшов до редакції 29.08. 2013 р.

**Дудар О. П. Синестезия как объект научного и философского дискурса:
понятийный и ценностный аспекты.**

В статье обращается внимание на неоднозначность толкования сути и специфики явления синестезии как объекта исследования разных наук, прежде всего психологии, психофизиологии, лингвистики, эстетики, искусствоведения и литературоведения. Анализ, проведенный на основе простой выборки в словарях разных отраслей и справочно-энциклопедических источников, указывает на понимание учеными синестезии как в широком, так и в узком смысле. Подчеркивается важность ее связей с метафоризацией человеческой мысли, а также способностью человека в творческом акте к синтезу искусств, что указывает, в свою очередь, на практическую значимость исследования данного феномена.

Ключевые слова: синестезия, философский дискурс, метафоризация человеческой мысли.

Dudar O. P. Synaesthesia as an Object of the Scientific and Philosophical Discourse: the Conceptual and Evaluative Aspects.

This article deals with the ambiguity of interpreting the nature and specificity of synaesthesia as a study object of various sciences, especially psychology, neuroscience, linguistics, aesthetics, art criticism and literary criticism. The conducted analysis based on the simple sampling from different dictionaries and encyclopedias indicate the scientists' understanding of synaesthesia in the broad and narrow sense. The importance of its connections with the metaphorization of the human thought and also the human skill in the creative work to the synthesis of arts, indicating, in its turn, on the practical importance of this phenomenon research is emphasized. Also scientists in the field of the modern knowledge considered it as a phenomenon expressing the normal human existence. It is known that synaesthesia is important in the formation of the image, yet it is involved in the processes of mutual influence and synthesis of arts.

Key words: synaesthesia, philosophical discourse, metaphorization of human thought.